

רשימת ספרי "בן מלך" שיצאו לאור עד עתה:

- שומע עניני
- ספרית ועומר וח
- הסוכנות
- ימי בן העצרים - מלח
- נגולה
- ימים נוראים
- תולדות
- תוכני
- ימי הפרים
- הגדה של פסח
- כעניני מצוות התלויות
- שמקדש
- המנו ומסר
- שיר הפרים
- שבת פשוט
- מית המבחן

ניתן להשיג: ychenonbenmelech@gmail.com | בארה"ב ניתן להשיג: sale@yefenofbooks.com | Warehouse: 8482450220

שמחת תורה - זאת הברכה
תשפ"א
גליון מס' 126

בסייעתא דשמיא

אוצרות בן מלך

מתורתו של מו"ר רבינו הגדול רבי לייב מינצברג זצוק"ל רבה של קהל עדת ירושלים

שמחת תורה

אשר נתן לנו תורת אמת

והעומק הנפלא שבתורה, ואז מברך 'אשר נתן לנו תורת אמת'.

ובדומה לזה הוא מאמרם בגמרא - (עבודה זרה יט.) 'אומר רבא בתחילה נקראת על שמו של הקב"ה ולבסוף נקראת על שמו שנאמר בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה'. ובמקום אחר דרשו מפסוק זה - 'תורה דיליה היא, דכתיב ובתורתו יהגה יומם ולילה' (קידושין לב:).

כלומר שלפני שזוכה האדם להשיג בלבו את מעמקה של תורה עיקר שבחה היא בהיותה תורת ה',

תורת ה' - תורת אמת

התורה הקדושה שנתן לנו ה', מעלתה ושבחה שהיא כפולה ומכופלת, ראשית מה שהיא תורת ה', חכמתו הקדושה והוראותיו של האלוקים משפטי ה' וחוקותיו. אכן מלבד זאת עוד מעלה נשגבה בתורה מצד עצם מציאותה שהיא תורת אמת, וכדכתיב - 'ומי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים צדיקים ככל התורה הזאת אשר אנכי נתן לפניכם היום' (דברים ד, ח). וכתיב - 'ועל הר סיני ירדת ודבר עמהם משמים, ותתן להם משפטים ישרים ותורות אמת חוקים ומצוות טובים' (נחמיה ט, יג).

והנה בקריאת התורה תיקנו חז"ל לברך עליה שתי ברכות על שני העניינים הללו, הברכה שלפני הקריאה היא - 'אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו' כלומר שמברכים על זה שיש לנו את 'תורתו' של הקב"ה. ובסיום הקריאה מברכים 'אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכינו'. דהיינו ברכה על עצם התורה שהיא תורת אמת וחיי עולם.

ונראה הטעם בזה, שלפני הלימוד כאשר עדיין אין האדם מבחין ורואה את עצם מהות התורה, אזי עיקר החביבות היא במה שהיא תורתו של ה', ולכן מברכים 'אשר בחר וכו' ונתן לנו את תורתו'. אולם לאחר הקריאה קבעו לברך על מעלת עצם התורה, שדבר זה האדם מבחין בו רק לאחר לימודו, כאשר רואה את האמת

בגליון

שמחת תורה

אשר נתן לנו תורת אמת..... עמוד 1

ותלמדם חוקי חיים..... עמוד 6

וזאת הברכה

ביאורי פסוקים..... עמוד 8

פרנס השבוע

תשרי תשפ"א

עץ חיים היא למחזיקים בה

הוצאות הדפסת גליון זה נודבו לזיכוי הרבים
ע"י ידידנו הנכבד מחשובי אברכי קהילתנו מגדולי תומכי מכוננו

הרה"ח ר' **שמואל מאיר גוטליב** שליט"א
לרגל הולדת הבת

זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך
תעמוד לו ולמשפחתו להתברך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה
לראות ברכה והצלחה בכל אשר יפנה

להנצחתו ותרומות 'פרנס השבוע/ החודש'
אפשר להתקשר לטלפון מס' 054-8422488

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל' 054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתיבת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל' 052-7616048

ערב חג הסוכות תשפ"א

בעזרת ה' יתברך

הודעה חשובה

לאור מצב החירום והכרזת הסגר כאשר חנויות הספרים סגורות, ובהיות שישנו ביקוש רב וצמאון בקרב הציבור לספרי בן מלך על 'חג הסוכות' וכרכי 'בן מלך על התורה - בראשית'.
הננו להודיע על מוקדים בהם ניתן יהיה להשיג ולרכוש את ספרי בן מלך בערים המרכזיות.

כדלהלן:

ירושלים - 055-6745542

בני ברק - הרב אברהם לב - 0533184888

בית שמש - הרב אברהם צבי אקער - 052-7654776

ביתר עילית - הרב אריה קרישבסקי - 054-8422488

מודיעין עילית - הרב אליהו קירשנבוים - 052-7127701

בברכת התורה
הנהלת המכון

ספרים
למעלה השנה
•
סדרות ספרים
ביאורים ומאמרים
על חמשה חומשי תורה
•
ספרים
על חמשה חומשי תורה
•
ספר
הגות ומחשבה
•
ביאורי סוחר
•
ספר
אמונה ומחשבה
•
מגאן
תורה ודעת
•
אמרי
תורה ודעת

הנצחות תורמים

קו בן מלך
03-3077354

מחנכים מכון
סניפים 14 מקומות ביהודה

עבודת התורה בבני ברק
לשמוע סניף רבני
מחנכים לשינוי
בכל התחומים

רשימת ספרי בן מלך
באתר המכון ובמרכזי התורה

לפרטים והזמלת
כתובת אוהב ישראל 1/9
ביתר עילית
קמחוד מוכרת לשינוי 46
לתיבות האריות
mechonbenmelech@gmail.com

אוצרות
בן מלך

דבר המכון

אשרינו מה טוב חלקנו, עם בואו של החג זמן שמחתנו עלינו לטובה, בהגיע העת להתמלא בשמחה על ה'אתה בחרתנו', ולשמוח בה' יתברך ובקרבתו. וכמו בכל חג, ימי המועדים מביאים לפנינו את הדי קולו של רבינו זצ"ל, המכוון אותנו אל עבודת הלב ומחשבת המועד, מה הוא החג, מה היא הסוכה ומה הוא חג האסיף, וכיצד מעוררים את הלב לרגשות הנכונים ולהשראות העילאיות, והלב הומה ומתגעגע גואה ועולה על גדותיו, לא יאומן שאנו כבר מתקרבים אל יום האירציט השני.

אנו חיים עתה בתקופה מיוחדת, חולי מסתורי מתהלך בעולם ומתפשט במידה שלא תשוער, כל אחד שואל את רעהו כיצד היה רבינו מתייחס לכל המצב הבטחי מוכר והנעלם מבינתנו, אבל מקור המים החיים נדם ואיננו, הלא למשמע אוזן דאבה נפשונו. ולא נותרו בידינו אלא ד' אמות של ספרי בן מלך, אשר הם מכניסים אותנו למחיצתו ואווירתו המרוממת ומלאה שמחת החג בדרכו של רבינו זצ"ל.

אינן לנו הנחיה ברורה למצב הנוכחי, אבל רבינו לימד אותנו כיצד לקבל כל מצב בייחס הנכון, ממבט מיוחד זה שזכינו לו יש לנו להתבונן כיצד דווקא בימי נגף ועתיד לוט בערפל, מתגדלת ומתבלטת שמחת החג, איזה מתנה עצומה ניתנה לנו, מה היינו עושים אלמלא אמותנו ויהדותנו, כיצד היינו יכולים להכיל את המתח והלחצים המתהלכים בחוצות. יושבי קרנות מתהלכים עגומים אפופי דאגה, ואילו היהודי מתהלך וצהלתו על פניו, אור זרימת החיים שפוף על תואר זיוו, וכי העולם הוא שלנו, הוא הרי לא לבד בעולם, ה' אלוקי עמו והוא מוביל אותו על כל צעד ושעל. זוהי הסוכה, היהודי מוקף בתוך ענני כבוד, על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו, נישא ברוך כמו תינוק על ידי אמו, כך ביאר רבינו ונעימת דיבורו משתפכת במתיקות, חג הסוכות בא ללמדנו שבכל הדורות נמשך המסע ונמשכת ההגנה של הקב"ה והשגחתו התמידית על בניו, ומה לנו לדאוג ולחשוש.

אשר על כן זהו זמן שמחתנו, שהרי שמחה היא תנועה פנימית של הנפש, ומה שייך לצוות על כך. אלא המשיך רבינו להסביר ששמחה אמיתית אינה זקוקה לסיבה חיצונית, השמחה בוקעת מעצם החיים ותסיסת חיות הנפש, מה שהאדם צריך לעשות הוא רק שלא להטריד עצמו במידות ונטיות רעות ודאגות חיצוניות, ומיד השמחה גואה ופורצת מאליה.

'נגילה ונשמחה בו', היש אושר נעלה מזה, היש שמחה רבה מזו. מה טוב חלקנו, ומה נעים גורלנו, ומה יפה ירושתנו. כל יהודי זוכה להיות חלק ה' עמו, דבוק בהקב"ה, יש לו תורה, יש לו מצוות, יש לו עבודת ה', יראת ה', אהבת ה', והעיקר, יש לנו את ה'. היאומן, אלוהי העולם הגדול הגבור והנורא, בורא השמים ונוטיהם רוקע הארץ ויושביה, אשר לו השמים ושמי השמים, הארץ וכל אשר בה. רק בנו ובאבותינו בחר לאהבה אותנו. האם נוכל לעמוד בהתרגשות הזאת.

למרות החלל העצום שנפער בקרבנו כשרבינו איננו איתנו, אך נחמה פורתא יש בידינו, ירושה גדולה הותר לנו הלא היא סידרת ספרי בן מלך, אלה שכבר הודפסו, ואלה שעדיין עומדים בתורם ומצפים להדפסתם.

ושוב אנו מתבשרים כי גם עתה הולכים ונשלם ספר נוסף, הודאה גדולה לה' שנוכל לצרפה לשמחת החג ולברך עליו שהחינו והגיענו לזמן, כשעתה על הפרק כרך נוסף מספרי בן מלך על התורה, במדבר חלק ב' (על הפרשיות קורח, חוקת, בלק, פינחס, מטות, מסעי) כרך רב הכמות ורב האיכות, שאגב עולה בכמותו ומספר עמודיו על כל הכרכים הקודמים, וכקודמיו גדוש ועשיר בביאורים נפלאים, כמו בירורים נרחבים בסוגיות יסודיות בהלכה ובעבודת ה' הקשורות לפרשיות אלו.

הספר כבר נכנס ב"ה לדפוס, ובעז"ה יחולקו עותקים ראשונים בבתי הכנסת של קהילתנו בימי חג הסוכות, לאחר החג ולקראת יום ההילולא יופץ הספר לכל המנויים ולכל המעוניינים. ובזאת כבר זכו להוציא בזאת ששה ספרי 'בן מלך' מאז ההסתלקות (שומע כעונה, עניינים בש"ס ובהלכה, שמות ח"ג, ויקרא ח"א, במדבר ח"א, ועתה במדבר ח"ב).

הוצאת כרך זה היא חלק מתנופת היצירה במכון אשר לא שבתה גם בימי סגר ובידוד, מפעל חשוב הוא המשך העבודה על שיעורי השמע ועריכת הקטלוג שהיא עבודת נמלים של האזנה למאות שיעורים, ועריכתם לרצונות, עד להשלמת הקטלוג בעז"ה, וכן נמשכת העבודה על 'שיעורי בן מלך', וביאורי הסידור, בנוסף על עריכת יתר חלקי בן מלך על התורה. והוצאת עלון זה 'אוצרות בן מלך' ברציפות תמידים כסדרם מדי שבת בשבתו, כל הפעולות הללו הצריכו הרחבה של צוות המכון, אשר למרות קשיי התקופה מתמסרים לעבודה בכל עת, ומפיקים פירות הילולים מתורתו של רבינו זצ"ל.

התודה העיקרית מגיעה לכם המוני חברי המכון התומכים בקביעות הסכומים הגונים כל אחד כפי אפשרויותיו, ומקיימים את פעילות העריכה המתמדת של העורכים ביגיעה גדולה, וכל קיום המכון הנו בזכותם.

ברכת חג שמח ושנה פורייה לנו ולכל חברי הקהילה ולכל ישראל.

אולם כאשר הוא זוכה להשכיל ולהבין את התורה בלבו עד ששכל התורה מתאחד עם שכלו, התורה נעשית 'תורתו'. כלומר דכשהוא מבין את שכל התורה בחכמתו בהבנתו וברגשות נפשו, אזי המשמעות שהיא 'תורתו' - תורה דיליה, כי אז משיג את עומק התורה ומרגיש את מעלת עצמות החכמה שהיא תורת אמת.

ונראה שזה גם הטעם בהבדל שבין תוכן ברכת אהבה רבה בשחרית לבין ברכת אהבת עולם בערבית, שבשחרית עיקר הברכה היא בקשה להבין את התורה, אולם בברכת 'אהבת עולם' בערבית אומרים 'ונשמח בדברי תלמוד תורתך' כי הם חיינו ואורך ימינו'. היינו משום שבשחרית בטרם הלימוד עדיין אין עומדים על מעלת עצם התורה, ורק בערבית לאחר שלמד כל היום והגיע להשיג את עומק התורה ורוממותה, אז מתייחסים ללימוד התורה באופן זה של 'ונשמח בדברי תלמוד תורתך', ושהיא 'חיינו ואורך ימינו'.

שבחי התורה בספר תהילים ובספר משלי

והנה הן דוד המלך והן שלמה המלך, מרבים לעסוק בספריהם בשבח התורה. דוד המלך בספר 'תהילים' משבח לרוב את התורה, כבר מתחילת הספר במזמור הראשון 'אשרי האיש וגו' בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה. במזמור קיט הפליג ביותר עד תמניא אפי על כל אות ואות, וכל פסוק ופסוק מדבר בשבח רוממות התורה. וכן בעוד מזמורים רבים. וכמו כן שלמה המלך משבח רבות את התורה בספר 'משלי', שמתחילתו ועד סופו בא לשבח את התורה, שבדרך כלל נקראת שם 'חכמה'.

אולם יש להבחין בדבר נפלא, שבספר 'תהילים' כל המעלות והשבח על התורה עיקר הדגש בהם הוא על היותה תורת ה', 'בתורת ה' חפצו', 'תורת ה' תמימה', 'עדות ה' נאמנה', 'פיקודי ה' ישרים', וכן במזמור תמניא אפי 'אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה'". 'עדותיך' 'חוקיך' 'מצוותיך' 'פיקודיך', ועוד רבים. ואילו בספר 'משלי' כולו משבח שלמה את חכמת התורה מצד עצם החכמה ויקר ערכה, ומגנה את הכסילות שהיא הפכה.

ונראה הטעם לזה על פי מה שאמרו חז"ל - **עד שלא עמד שלמה לא היה אדם יכול להשכיל דברי תורה, וכיוון שעמד שלמה התחילו הכל סוברין תורה** (שיר השירים רבה א, ח). ובגמרא דרשו על הפסוק - **לימד דעת את העם ואיזן וחקר תיקן משלים הרבה** (קהלת יב, ט). **ופירשו חז"ל - ואיזן - שעשה אזניים לתורה** (עירובין כא:).

הרי מבואר בדבריהם שבאותו דור חל שינוי בעם ישראל ביחס לתורה, שמימי שלמה ואילך התחילו הכל סוברין את התורה מה שלא היה כן לפניו. ובוזה

מבואר ההבדל בתיאור שבחי התורה בין דוד לשלמה, כי בימי דוד כאשר עדיין לא הגיעו למדריגה של 'סוברין את התורה', אם כן עיקר ההכרה במעלת התורה היינו בהיותה תורת ה' פיקודי ומצוותיו, משפטיו וחוקותיו, ולכן כל סגנון שבחי התורה בתהילים הוא על דרך זה.

אולם בימי שלמה כאשר 'התחילו הכל סוברין את התורה', אזי הגיעו לדרגה שהשיגו את המעלה של עצם חכמת התורה, בחינת 'תורה דיליה', ולכן כבר היה בכוחו של שלמה לעסוק בשבח התורה מצד עצם מעלת החכמה שלה - 'אמור לחכמה אחותי את ומועד לבניה תקרא' (משלי ז, ד). 'כי טובה חכמה מפנינים וכל חפצים לא ישוו בה. אני חכמה שכנתי ערמה ודעת מזמות אמצא' (שם ה, יא). 'לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה' (שם ח, יד) 'דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום' (שם ג, יז) וכן רבים.

שלושת ספרי שלמה המלך

והנה שלמה המלך כתב בחכמתו שלשה ספרים שיר השירים, משלי, וקהלת.

ונראה ששלשה ספרים אלו הם כנגד שלושת הדברים שקיימים בכלל המציאות, כלומר כי כלל המציאות כולה אין בה אלא שלש דברים אלו, והם ה' יתברך שמו, התורה הקדושה אשר הורה מפיו, והבריאה שברא ה'.

וכנגד אלו באים שלשת הספרים, בהם משורר בשבח שלושת הדברים הללו ומתאר בעושר גוונים כיצד רק עם ישראל זכה בכל אחד מהם. וכן הוא מורה ומלמד איך היא הדרך לזכות בהם.

כנגד 'הקב"ה' כתב את מגילת 'שיר השירים' בו מתואר כיצד לעם ישראל יש כביכול את הקב"ה, וכמה נפלאה זכיה זו 'חכו ממתקים וכולו מחמדים זה דודי וזה רעי'. עם ישראל זוכים לדביקות בה', השגות מרוממות בידיעתו יתברך, השראות קודש, ידידות וקירבת ה'. כנסת ישראל זוכה לבחינת שיר השירים שהוא דביקות בהקב"ה כביכול כדוד ורעיה.

ספר 'משלי' הוא כנגד 'התורה', שבו עוסק בשבח התורה ובמיוחד באופן הדביקות של 'תורה דיליה', שהחכמה תהיה שלנו 'אמור לחכמה אחותי את'. וגם בענין זה רק עם ישראל זוכה לכך ככתוב 'מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל, לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום', כי גם אם הגוי יבוא ללמוד תורה, הוא לעולם לא יגיע להבנת עצם הדבר ששכלו יתאחד בשכל התורה, כי מתנה זו ניתנה רק לישראל 'תורה דיליה'. וכדדרשו חז"ל שהתורה ניתנה לישראל ככלה לחתן (רש"י שמות לא, יח).

הספר השלישי של שלמה הוא על 'העולם', ספר 'קהלת' אינו בא רק להבהיל ולבטל את ערך העולם, אלא אדרבה הוא בא ללמד כיצד ניתן להשיג את העולם, מה כן ניתן לרכוש בעולם להשכיל ולדעת כיצד לנצל אותו בכל מה שניתן להשיג בו.

בספר קהלת מוכיח שלמה את שלילת כל הצדדים שניתן לטעות בהם ולחשוב שעל ידם ישיג האדם את העולם, ושלמה בעצמו שהיה מלך עשיר והחכם הגדול ביותר ניסה את כל ענייני העולם, וראה שהמה הבל, והולך ופורט כל צד שניתן להעלות על הדעת ואנשים סוברים שניתן להשיג בו את העולם, ומראה שהכל הבל הבלי, העושר, החכמה, החיים, השמחה, ומפריך כל אחד מהדברים, ומוכיח שלא על ידי השגת דברים אלו יש לו לאדם את העולם.

ומתוך כך הוא מגיע למסקנה על התכלית האמיתית שהעולם טומן בחובו, והיא שהעולם כולו הוא 'ענין' לענות בו' כלומר שהעולם מעמיד הזדמנויות אין סוף ואתגרים שבהם יוכל האדם לבחור בהנהגה טובה של יושר וצדקות, או הפכה לחילה, וריבוי הפרטים שיש בעולם מעמיד בפניו ריבוי עצום של 'היכי תמצוי' לבחון אותו על כל רגע ועל כל צעד ושעל איך ינהג. מה לעשות ולאן ללכת, ממה להימנע וממה להתרחק, איך לדבר ועל מה להביט, במה להגות וכיצד להתבונן על כל דבר, ואם האדם נוהג כראוי הרי נמצא שהעולם העמיד לו עושר בלתי גדלה של מעשים טובים, ועמידה איתנה בניסיון נגד כל פיתויי היצר, שהרי בלי עושר גווניו של העולם לא היה אפשרות לקיים כל זאת, ואם כן אדם זה השיג את העולם מלוא חפניים שהרוויח המון מעשים טובים. ומי שנכשל בזה הוא זה שהפסיד ובזבז את עולמו.

שלימות העולם הוא רק לישראל

ובזה מסכם את כל תוכן הספר 'סוף דבר הכל נשמע את האלוקים ירא ואת מצוותיו שמור כי זה כל האדם'. ונמצא שגם בהשגת העולם, רק עם ישראל הם המשיגים בשלימות את העולם. ואף שגם לגויים ישנם שבע מצוות בני נח, אך עושר הפרטים הרב שממלא את העולם בא לידי מימוש רק לעם ישראל שניתן להם תרי"ג מצוות על כל פרטיהם וריבוי הלכותיהם, ולהם יש את העולם על כל צעד ושעל, כי בכל דבר יש להם הוראת התורה כיצד לנהוג בו. ובמקום אחר ביארנו (ב'ן מלך חג השבועות' שער ה מאמר א) שזה עומק מאמרם 'איסתכל באורייתא וברא עלמא', שכל העולם לא נברא אלא בכדי לאפשר את כל ה'היכי תמצוי' שיוכלו להתבצע כל הנהגות האמת והצדק של התורה.

שלושת ספריו של שלמה המלך, מלמדים ומורים

כיצד עם ישראל זוכה להשיג את שלושת הדברים שהם כל המציאות ואין עוד בלתם - הקב"ה, התורה, והעולם.

הצדיקים זוכים בעוה"ז מעין העוה"ב

הנה מבואר בקהלת שאין מטרת כללות העולם בכדי להשיג אותו וליהנות ממנו, לא לשם כך הוא ניתן, אלא כאמצעי להתנהג בו נכונה, לקיים על ידו את המצוות ולנהוג בהנהגה ישרה, והיינו מה שאמרו חז"ל שהעולם הזה דומה לפרוזדור והעולם הבא דומה לטרקלין (אבות פרק ד משנה טז), כלומר, הטרקלין הוא המקום הקבוע שבו חיים ונהנים ומתענגים בנחת רוח, אולם הפרוזדור הוא רק מעבר להגיע דרכו אל הטרקלין, ולפי מידת הנהגה הישרה בעולם הזה כך זוכים להתענג ולזכות לחלק בעולם הבא, שכפי מה שהאדם ניצל את הפרוזדור והלך בו בשלימות, באותו שיעור ומידה זוכה להגיע אל הטרקלין. והיינו מה שדרשו חז"ל על הפסוק 'היום לעשותם' - 'היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם' (עירובין כב.). כי אין מקום השכר וההנאה בעולם הזה.

אולם בכל זאת נאמר ב'קהלת' שאלו הזוכים יש להם מתת אלוקים שנהנים גם בעולם הזה - 'ידעתי כי אין טוב בם כי אם לשמוח ולעשות טוב בחייו. וגם כל האדם שיאכל ושתה וראה טוב בכל עמלו מתת אלוקים היא' (קהלת ג, ב). וכתב - 'גם כל האדם אשר נתן לו האלוקים עושר ונכסים והשליטו לאכול ממנו ולשאת את חלקו ולשמוח בעמלו זה מתת אלוקים היא' (ה, יח).

כלומר שאף שבאמת ענין ההנאה והעונג היא מידת העולם הבא, ואין מקומו בעולם הזה, אולם הצדיקים זוכים שהקב"ה מטעים אותם לפעמים בעולם הזה מעין העולם הבא. ויש שזוכים לזה בתמידות וכדאייתא בחז"ל על האבות - 'שלשה הטעימין הקב"ה בעולם הזה מעין העולם הבא אלו הן אברהם יצחק ויעקב' (בבא בתרא טז:).

אמנם בשבת קודש זוכים כל ישראל לבחינה זו, כמו שאמרו חז"ל שהשבת היא 'מעין העולם הבא'. כלומר שישראל משיגים בו את העולם וכמו שביארנו במקום אחר שהשבת הוא 'יום החיים', שבו נותן הקב"ה לאדם את העולם בכדי להתענג בו, וניתן באדם נשמה יתירה שהוא - 'רוחב לב למנוחה ולשמחה, ולהיות פתוח לרווחה, ויאכל וישתה ואין נפשו קצה עליו' (רש"י ביצה טז). וכל חלקי העולם מבורכים בברכת השבת ומעלים חן ונחת רוח. ושורה על כל איש ישראל 'מנוחת אהבה ונדבה מנוחת אמת ואמונה מנוחת שלום ושלווה והשקט ובטח', ואז האדם חש את נועם החיים. ומכח קדושת השבת שורה עליו רוממות עילאית והוא מתענג על ה' ונהנה מזיו שכינתו מעין העוה"ב.

העולם, גם העשייה שהיא ייעודו של העולם הזה 'היום לעשותם', עצם העשייה הזאת אצלם היא בחינת 'עולם הבא' שהם נהנים ומתענגים עליה. אשריהם הצדיקים.

והנה הצדיקים, עצם הנהגתם הישרה וקיום המצוות הוא להם עונג עצום, שזוכים לשמוע בקול ה' ולעשות את הטוב והישר, ונמצא שמלבד מה שמטעימם הקב"ה מעין העולם הבא בנחת רוח מענייני

ותלמדם חוקי חיים

קדוש ונעלה. הוראות התורה הינם הדרכה כיצד לחיות את חיינו לפי הערכים האלווקיים, כל מעשי המצוות והאיסורים הם מסכת אחת של דרך חיים אמיתית וקדושה.

התורה והמצוות אינם רק ריבוי מעשים פרטיים, אלא שלימות של דרך חיים, מהלך מושלם של מבנה ואופי הראוי לעם ישראל בכללו ולכל יהודי בפרט, התורה נקראת 'דרך' כמו שכתוב - 'והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו' (שמות יח, כ). זוהי דרך קדושה ורוממה, דרך ה' - ככתוב 'ושמרו את דרך ה' לעשות צדקה ומשפט' (בראשית יח, ט). מתוך המצוות עלינו ללמוד כיצד היא צורתו השלימה של היהודי, המצוות המפורשות הם גם הדרכות כלליות של מערכה שלימה, הוראת כיוון בדרך הישרה.

דרך התורה היא היא החיים

ובעצם רק דרך התורה היא 'חיים' אמיתיים ומושלמים. יש בזה עומק נוסף במושג 'תורת חיים', כלומר שרק אלו הם חיים ראויים לשמם, וכל שאר צורות ודרכי החיים אינם 'חיים' אמיתיים. ועל זה אמר הנביא - 'אותי עזבו מקור מים חיים לחצוב להם בארות בארות נשברים אשר לא יכילו המים' (ירמיה ב, יג).

מצוות התורה משולבים בתוך חיי האדם

המושג 'תורת חיים' טומן בחובו משמעות עמוקה נוספת, דהיינו - שהתורה משתלבת בתוך החיים של האדם, ואין הוא מקיים אותה כדבר זר שאינו שייך לרגשותיו ותכונות נפשו. הוא מבין את התורה ומחובר עם מצוותיה, עד שהוא מקיים אותם כחלק מפעולות חיו, וכאילו הם נובעים ממצאות חיו. אין המצוות עבורו רק כפעולות ועשיות מוכתבות ומאולצות [למרות שגם בקיום כזה יוצא ידי חובתו מצד הדין בלי פקפוק] אלא הוא עושה אותם באופן שגם רגשותיו ולבו חשים את משמעות העשייה.

אנו אומרים בברכת התורה 'המלמד תורה לעמו ישראל', כלומר שהקב"ה 'מלמד' אותנו את תורתו. וכן אומרים בברכת אהבה רבה - 'ותלמדם חוקי חיים'.

התורה תורת חיים

אחת ההגדרות היסודיות שנאמרו על התורה היא - 'תורת חיים'.

כמו שמצינו בנוסח שתיקנו אנשי כנה"ג בתפילת שמונה עשרה - 'כי באור פניך נתת לנו - - תורת חיים'. וכן בברכת אהבה רבה בשחרית - 'ותלמדם חוקי חיים', ובערבית - 'כי הם חיינו'.

ומקור הדברים בכתוב - **שימו לבבכם לכל הדברים אשר אנכי מעיד בכם היום, אשר תצווים את בניכם לשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת. כי לא דבר רק הוא מכם כי הוא חייכם וגו' (דברים לב).** וכתוב - **כי הוא חייך ואורך ימך (שם ל, כ).**

משמעותה של 'תורת חיים' היא ראשית כל, ההכרה שהתורה הינה הכרחית לקיומנו, והיא עצמה חיינו, כלומר שאין חיינו נחשבים חיים מבלעדי התורה והמצוות. התורה היא תוכן החיים שלנו, וכל שאיפתנו וייעודינו ותכלית פיסגת חיינו הוא לקיים את התורה וללמדה.

התורה נקראת 'דרך'

אכן למושג 'תורת חיים' יש משמעות נוספת, והיינו שהתורה והמצוות אינה רק ריבוי של עשיות ופעולות קדושות ונעלות, אלא התורה באה להורות לנו סגנון חיים. הקב"ה רוצה מאתנו שנחיה סוג חיים כמו שהתווה לנו. על היהודי לעצב ולהעמיד את מבנה חיו בצורת החיים שמלמדת התורה, צורת חיים נכונה, קדושה ורוממה.

אין התורה באה רק לחייב אותנו בעשיית מעשים מסויימים ובמניעה ממעשים מסויימים אחרים. אלא התורה מורה לנו כיוון ודרך בחיים, תרי"ג המצוות הם המה החוקים של סגנון החיים הראוי. על כל צעד ושעל התורה מלמדת ומדריכה אותנו כיצד לחיות נכון. זוהי "תורת חיים" לא רק במובן המעשי משום שאנו נתקלים בהוראות התורה בכל רגע ורגע בחיינו, אלא בעיקר משום שהמטרה היא אכן ללמד אותנו "סגנון חיים"

ולא רק במצוות השייכות לעבודת ה' יתברך, ששם התוכן הוא מעצם המצוה, שהרי עיקר המכוון הוא הבעת רגש של הכנעה או תודה לה', והשמחה והדביקות עמו יתברך. שבמצוות אלו אם עושה אותם בלי שום הבנה ורגש לתוכנם, הרי זה חסר בעצם מעשה המצוה, והרי היא כגוף בלי נשמה. וכגון הכורע בתפילה ואינו יודע שכריעה מבטאת הכנעה ונתינת כבוד, הרי כמעט שאין כל משמעות למעשה כשלעצמו.

אלא גם במצוות של הנהגה ישרה כגון מצוות שבין אדם לחבירו או מצוות של קדושה, גם בהם כאשר עשיית המצוה באה מתוך ידיעת תוכנה ומשמעותה, יש יותר שלמות במצוה. ועוד נוסף על כך הרי הוא מכוון עצמו להליכה בדרכי התורה. כגון להשיב אבידה מתוך מחשבה שרצון התורה הוא שנדאג לאחינו לכל יאבד רכושו. וכל כיוצא בזה.

וכן ראוי גם בחינוך הילדים והבית לדבר על המצוות בסגנון זה, כגון כאשר מחנך את בני ביתו לברך ברכת המזון כראוי, יאמר, מכיוון שאכלנו, מצוה עלינו לתת תודה לה' על האוכל ולברך בכוונה. כשמעורר על התנהגות בין אדם לחבירו, לא ידבר רק על הפרטים, אלא יעורר על דאגה לזולת והתחשבות בו. כשיש צורך לאב לעורר על שפה עדינה והנהגה טהורה, יאמר להם, איך מתאים לילד יהודי לדבר כך, הרי יהודי הוא דבר קדוש וכן להקב"ה. וכך יורגל מנעוריו ויוחדר בקרבו רגשות קודש אלו, וכן בכללות יתרגל לעשות את המצוות מתוך רגש ושייכות לעניינה.

אור ומתיקות בקיום המצוות

וכאשר האדם מקיים את המצוות באופן כזה שפעולת העשייה מצורפת עם ידיעת תוכנה וכוונתה אזי הוא מגיע לקיום לבבי ונפשי המלווה ברגשות קודש, קיום שהוא מרגיש בו את רוממות המצוות, וטועם מן האור הגנוז בהם. בחינת 'טעמו וראו כי טוב ה'", וכדכתיב - 'פקודי ה' ישרים משמחי לב' ומתוקים מדבש ונופת צופים'. 'ואשתעשע במצוותיך אשר אהבת'.

ולמרות שאנו נאמנים להשי"ת ומוכנים לשמוע בקולו ולקיים מצוותיו בקבלת עול מוחלטת, גם כאשר איננו מבינים את טעם הדברים ואיננו חשים כלל את משמעות תוכנם, אולם בכל זאת הוא מעלה נשגבה ושלמות לאדם כאשר הוא משתעשע בתורה ובמצוות, ועבודתו את ה' נעשית מתוך שמחה וטוב לבב, ומתענג על ה'.

וככתוב 'שמע אל החוקים ואל המשפטים אשר אנכי מלמד אתכם', 'ראה לימדתי אתכם חוקים ומשפטים' (דברים ד). לא רק 'מצוה אתכם' או 'מודיע', אלא גם 'מלמד אתכם' כלומר מלמדנו את עניינם של המצוות, את התוכן והמשמעות של המצוות. כשהדברים אינם נתפסים ברגש או בהגיון או במצפון המוסרי אין זה 'לימדתי'.

כל זמן שהמצוה לא מצאה את מקומה במערכת רגשותיו ותכונותיו של האדם, עדיין לא הגיעה המצוה אל תודעתו העצמית ואינה חלק מה'חיים', כי אם כפעולה גרידא. מטרת התורה היא שכל חלקי נפשו של האדם ישתתפו בעשיית המצוות מתוך רגש והבנה. והקב"ה הכין בטבעו העצמי של היהודי, את הכוחות הנחוצים לקבוע את חייו בדיוק לפי המתכון של התורה.

כשם שאכילה היא חלק מתהליך החיים של כל אדם, ואין האכילה נעשית רק מחמת ההכרה השכלית בצורך החיוני להמשיך את קיומו, אלא האדם אף מוצא טעם ועונג באכילה, וכן ביתר פעולות החיים כגון גידול בניו וכדומה הוא חש עונג וטעם החיים בעשייתם, כמו כן, כך הוא צורת הקיום הנכון של המצוות והתורה שאין הוא עושה אותם כמעשים בעלמא, אלא הוא מוצא בהם טעם ומתענג על קיומם ועושה אותם כפעולת חיים.

הבנת והרגשת תוכן המצוות

הדרך לקיים את התורה באופן זה, היא על ידי חתירה להבין ולהרגיש את תוכן ומהות המצוות. אמנם על האדם להתרגש ולקבל חיות כבר מעצם הדבר שמקיים ציווי ה' ולהתמלא מכך רוממות וגיל בעשיית המצוה. אך את ההרגשה העמוקה, של חיים - 'חיים שיש בהם', זאת מרגישים כאשר טועמים גם טעם במצוה עצמה. הקיום המעולה של המצוה הוא כאשר לב האדם מתאחד עם קיומה וחש את הרגשות שהיא באה לבטא.

כל מצוה יש לה תוכן ומשמעות במהלך החיים של האדם, ומוטל עלינו לדעת מה הוא תוכן המצוה. להבין ולהשכיל מהי ה'דרך' שמלמדת אותנו מצוה זו, וכך המצוה אינה רק עשייה של מצוה פרטית אלא נעשית כחלק מדרך חיים - דרך התורה, ונמצא שבמעשה זה זכה 'ללכת בדרכי התורה'.

וכפי הוראת התורה להשיב על שאלת הבנים - 'מה העדות והחוקים אשר ציוה ה' אלוקינו אתכם' (דברים ו, כ), 'מה זאת' (שמות יג, יד). כלומר מהו תוכן המצוה, מהי מהות המצוה, להבין מהו עצם תוכן המצוה כפשוטו.

פרשת וזאת הברכה

והוא משום שישאל קיבלו את התורה, וכיון שמשם הוא מוסר התורה, לכן הוא זה שמברכם כאשר עומד לפני מותו. ובפסוקים אלו מתואר החביבות הגדולה שהיה בנתינת תורה לישראל - 'ויאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו וכו', וכיון שעם ישראל קיבלו את התורה ראויים הם לברכה. ולכן ה' מחבב אותם 'אף חובב עמים' משום שהם באו לרגליו ונטלו על עצמם עול דברותיו, וכל זה היא סיבה לברך אותם, אכן עדיין נותר לברך משום מה משה הוא זה המברך אותם על כך, ועל כך אומר הכתוב 'תורה צוה לנו משה', שמשם הוא היה זה שנתן להם את התורה בשם ה', ולכן גם הברכה עבור קבלת התורה ניתן להם ממשה.

והסיבה השלישית היא 'ויהי בישורון מלך', והנה רש"י כאן פירש שהכוונה להקב"ה, וכן כתב הרמב"ן והוכיח זאת ממה שתיקנו לומר פסוק זה במלכויות בר"ה. אולם מצינו בחז"ל שפירשו פסוק זה על משה רבינו (סנהדרין ג.), וכן פירש רש"י בפרשת בהעלותך בפסוק עשה לך חצוצרות כסף 'שיהיו תוקעין לפניך כמלך - ויהי בישורון מלך'.

ונראה שאין הדברים סותרים, כי מלכות משה על ישראל הוא בתורת נציגו של הקב"ה, ובא למלוך על ישראל בשם ה'. וזה היה טעם נוסף לברך אותם כיון שהיה מלך ישראל, שכן ראוי שהמלך מברך את העם.

ופסוק זה מסיים שברכה זו היתה בעת שהתאספו כולם 'ראשי עם יחד שבטי ישראל'. 'ויהי' הוא סיפור דברים שאז היה כל הדבר הזה של ברכת משה לישראל. ובמפרשים נתקשו להלום פסוק זה ופירושוהו כענין בפני עצמו שאין מלכות ה' שורה בישראל אלא כשהם מתאספים יחד. ובפשוטו נראה שבא לספר שברכת משה היתה כאשר עם ישראל שנקרא ישורון התאסף עם מלכם בראשם והיו כולם יחד. שכיון שברך לכל השבטים, ראוי שיהיו נוכחים כולם, וכן מצינו ביעקב שאמר להם 'האספו ואגידה לכם'.

והנה בפרשת החצוצרות היו שני סוגי תקיעות לאסיפה, כדכתיב - ותקעו בהן ונועדו אליך כל העדה אל פתח אהל מועד. ואם באחת יתקעו ונועדו אליך הנשיאים ראשי אלפי ישראל (במדבר ג.). ובפסוק זה מבואר שהיו כאן שני סוגי האסיפות גם 'בהתאסף ראשי עם' וגם 'יחד שבטי ישראל'. וכל הפסוקים הללו הם הקדמה לברכה עצמה.

וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלוקים את בני ישראל לפני מותו. ויאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרובבות קדש מימינו אשדת למו. אף חובב עמים כל קדושו בידך והם תוכו לרגלך ישא מדברותיך. תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב. ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל (לג, א-ה)

כל הפסוקים הללו טעונים ביאור, מה שייכותם למקום זה, וכיצד הם משמשים כהקדמה לברכת משה רבינו.

ונראה שבפרשה זו מבוארים שלשה סיבות לברכת משה רבינו את ישראל, א. משום שהוא 'איש האלוקים'. ב. 'תורה צוה לנו משה', ג. 'ויהי בישורון מלך'.

והנה נראה שאין כוונת הפסוק בתאור 'איש האלוקים' לספר שהיה אדם קדוש ואלוקי, ומשום כך יש כח בברכתו. כי כאשר באים לומר שהוא איש קדוש ואלוקי כתוב 'איש אלוקים', כמו שכתוב באלישע 'איש אלוקים קדוש עובר עלינו'. אלא הכוונה כאן 'איש האלוקים' האיש של האלוקים כלומר נציג האלוקים והאיש שלו, וכמו דאיתא בזוהר שמשם הוא 'שושבינא דמלכא', וכן כתיב במנוח 'איש האלוקים בא אלי' 'איש האלוקים אשר שלחת', כלומר איש האלוקים שהקב"ה שלחו להודיע להם.

כל הפעולות שעשה משה בהנהגת עם ישראל היו מעשים בשם ה', שעשה בשליחותו ועבורו כביכול. כל העניינים שעשה ביציאת מצרים כשעמד לפני פרעה וכל המופתים, היה בתורת איש של ה', נציגו שעושה עבורו את הפעולות. וזה משמעות הדבר שמשם נטל בידו את מטה האלוקים, שעשה בו את האותות. כי כל מה שמנהיג את ישראל ועושה את האותות הוא בשם ה'. ועתה כאשר משה עמד לפני מותו, הוא מברך את ישראל מצד מעמדו ותפקידו זה כאיש האלוקים.

[ויתכן שהכוונה כאן שהקב"ה מברך אותנו על ידי משה, שהוא האיש שלו. וכמו שנאמר בברכת כהנים 'ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם' וכן כתיב 'בחר את שבט הלוי לעמוד לשרת לפניו ולברך בשמו'. כי הכהנים מברכים את ישראל בשם ה', והרי זה כאילו הוא יתברך בעצמו מברכם. וכל שכן כאשר איש האלוקים מברך את ישראל, שזו ברכה בשם ה'].

ועתה מבאר סיבה נוספת שראוי לברכם עבורה,

ויאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרובות קודש (לג, ב)

פסוק זה נתקשו בו המפרשים, ונטו לפרשו בדרכי הדרש. אכן בפשוטו נראה שכל המקומות הללו, סיני, פארן, ושעיר, הם מקומות בסביבת הר סיני, והפסוק בא לספר על החביבות המיוחדת שהקב"ה עזב את כל המקומות ובא לישראל לתת להם את התורה. ומתואר הדבר בצורה פיוטית, שהקב"ה בא מכל הצדדים והכיוונים של המקום ההוא, כלומר שעזב את כל המקומות והרוחות שבעולם ובא לתת תורה לישראל, ובוזה מבואר שפיר גם סיום הפסוק 'ואתה מרובות קודש', שגם זה אחד המקומות מסביב להר סיני, כלומר שהניח את מקום קדשו אשר בשמים בין המלאכים רבות קודש, ועזב את כל מלאכיו בכדי לשרות על ישראל ולתת להם את התורה, והיינו מצד חביבות עם ישראל שעזב את הכל ובא אליהם.

וזה תואם למה שדרשו חז"ל בפסוק זה את החביבות שחבבו ישראל את הקב"ה ואת התורה, שבעוד כל העמים לא חפצו לקבל את התורה, הם בחרו בתורה ואמרו נעשה ונשמע. וכדמסיים הפסוק 'הם תוכו לרגליך ישא מדברותיך', ולכן הקב"ה מחבבם - 'אף חובב עמים כל קדושו בידיך'. כלומר חז"ל הוסיפו לדרוש שבעומק מלמד אותנו הפסוק שבכל המקומות הללו התינו מקומות של כל העמים, לא ניתנה התורה משום שלא חפצו בה, ורק בסיני ניתנה תורה לישראל שקיבלו אותה באהבה. ולפי"ז גם 'ואתה מרובות קודש' יש לבאר באופן זה, שלא נתן את התורה למלאכים והיינו רבבות קודש אלא לישראל, אולם שם אין הטעם משום שלא רצו לקבלה, אלא אדרבא רצונם היתה שתינתן להם כדאיתא בגמרא (שבת פח:), אלא שרצונו של הקב"ה היה ליתנה דווקא לישראל ועיין שם בגמרא.

ולא ידע איש את קבורתו עד היום הזה (לד, ו)

בפרשה זו מתארת התורה את קבורת משה כדבר נסתר ונעלם מעין כל, ונראה שתימת הכתוב "ולא ידע איש את קבורתו" - אינה מוסבת רק על מקום קברו שאינו ידוע, אלא על כל מעשה הקבורה נאמר כן, שלא ראה איש כיצד נקבר, ומתוך כך לא ידע איש את מקום הקבורה, שעקבותיה לא נודעו. וכמו שתרגם יונתן - "ולא חכים בר נש ית קבורתיה". כלומר כל פרשת קבורתו של משה, על כל פרטיה - הן דרך הקבורה והן מקום הקבורה - תעלומה אחת היא, ואיש לא ידע פתרונה.

וטעם הדבר אחד הוא, כי איש אלוקים - אינו מת כמינית כל אדם. כדרך שנאמר בחנוך (בראשית ה, כד) - ויתהלך חנוך את האלוקים ואינו כי לקח אותו אלוקים", וכן אתה מוצא באליהו (מלכים ב - ב, יא) - "והנה רכב אש וסוסי אש ויפרדו בין שניהם ויעל אליהו בסערה השמים". כי המוות הוא קללת הגוף הגשמי שהוא בשר ודם, ועליו נאמר - "עפר אתה ואל עפר תשוב". אך איש אלוקים, שנתעלה מכל אדם בהתפשטות הגשמיות והפך כולו למדרגת "חלק אלו-ה ממעל", מידה אחרת יש בו, ומבחינה זו אף גופו אינו מת מיתה טבעית, אלא מסתלק מן העולם באורח על-טבעי, ועולה השמימה לחיי נצח.

ולכן גם מיתת משה איש האלוקים - היתה מיתה פלאית למעלה מן הטבע, שלא ראה איש במותו ולא ידע איש את קבורתו, ובמשנה (אבות פ"ה מ"ו) אמרו - **עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות וכו' ויש אומרים אף קבורתו של משה.** [ועיין בפירוש רבינו יונה שהסמיק לזה את הכתוב - "ולא ידע איש את קבורתו".] כלומר שגם קברו של משה הוא ענין על-טבעי, העומד מחוץ לסדרי הבריאה, בין הנבראים בערב שבת בין השמשות. יתירה מזו אף מצינו בגמרא (סוטה יג:) **ויש אומרים לא מת משה, כתיב הכא וימת שם, וכתיב התם ויהי שם עם ה' - מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש.** כלומר על אף שנאמרה בו מיתה, הרי שעל כל פנים לא היתה זו מיתה במובנים פשוטים, ומבחינה מסוימת עדיין נחשב משה חי וקיים.

אמנם יש להבין במה שונה בחינת משה מבחינת חנוך ואליהו. כי לעומת חנוך ואליהו שלא הוזכרה בהם מיתה כלל, הרי שצורת הסתלקותו של משה היתה בכל זאת בבחינת מיתה. ודבר זה פלא הוא, כי מעלת משה אדון הנביאים, הלא היתה במדרגה שאיש לא השיגה מעולם, וכפי שהעידה תורה בסמוך - "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ה' פנים אל פנים", ועליו נאמר (במדבר יב, ח) - "פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות ותמונת ה' ביבט". ומדוע אפוא לא היתה הסתלקותו ע"י עליה השמימה, כדוגמת חנוך ואליהו.

ונראה לבאר בעומקם של דברים, כי מידת משה רבינו אכן מובדלת ומיוחדת ממידת חנוך ואליהו: מידת חנוך ואליהו היתה התפשטות הגשמיות באופן מוחלט, עד שהעלו את כל ישותם לבחינת מלאכי אלוקים, ולכן הועלו השמימה בדרך מופת ופלא כמבואר. אך משה רבינו, מאחר שהיה מופקד על הנהגת ישראל, לא היתה מידתו בהתפשטות מוחלטת, שכן מחובתו היסודית של המנהיג לרדת אל העם ולהתחבר למדרגת הכלל, כדי שיוכל להנהיגם כראוי, לדעת את לבבם ולהאיר

והעומד במקומו של משה. והרי זה כאילו כתבו משה בעצמו. ומשום שגם מיתת משה צריכה להיות כתובה בתורה. כאמור.

והנה כתיב (יהושע כד, כה) **ויכרות יהושע ברית לעם ביום ההוא וישם לו חק ומשפט בשכם. ויכתוב יהושע את הדברים האלה בספר תורת אלוקים ויקח אבן גדולה ויקימה שם תחת האלה אשר במקדש ה'.**

וברש"י כתב - תרגם יונתן 'וכתב יהושע ית פתגמיא האלין ואצנענינון בספר אורייתא דה'. ופירש במצודות - רצה לומר, נתנה במקום שמונח בה התורה. במקדש ה' - היא שכם, ולשעתו קראו מקדש, לפי שהיה שם הארון. ובמלבי"ם פירש - כתב דברים האלה עם כלל ספרו [כמו שאמרו 'יהושע כתב ספרו'] וחברו עם ספר תורת אלוקים להיות מכלל כתבי הקודש.

הרי שפשטות הכתוב קאי על ספר יהושע שכתבו יהושע וצירפו וכללו עם תורת משה, אם במה שהניחו והצניעו יחד עם ספר התורה, ואם בעצם הדבר שהחשיבו להיות מכלל כתבי הקודש.

והדברים מבוארים היטב לפי האמור, שכל מהות הנהגתו של יהושע היתה המשך והשלמה להנהגתו של משה, לא רק כמנהיג שמחליף אותו ובא אחריו בהנהגת העם, אלא כשלוחו האישי ותלמידו שממשיך את הנהגת משה בעצמו. ולכן גם ספרו הוא מצורף לספר תורת האלוקים. וכמו שאמרו חז"ל שהובא לעיל - אמר רב אדא ברבי חנינא אלמלא לא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד שערכה של ארץ ישראל הוא (נדרים כב:).

★

והנה בגמרא דרשו חז"ל בפסוק זה דרשות מחודשות - **ויכתוב יהושע את הדברים האלה בספר תורת אלוקים** - פליגי בה רבי יהודה ורבי נחמיה, חד אומר שמונה פסוקים, וחד אומר ערי מקלט. בשלמא למ"ד שמונה פסוקים, היינו דכתיב בספר תורת אלוקים, אלא למ"ד ערי מקלט מאי בספר תורת אלוקים, הכי קאמר, ויכתוב יהושע בספרו את הדברים האלה הכתובים בספר תורת אלוקים (מכות יא.).

ודברי הגמרא נעלמים וצריכים ביאור רב, הן דברי רבי יהודה והן דברי רבי נחמיה, שהרי פסוק זה נאמר בסוף ספר יהושע לקראת מותו של יהושע, ומה שייכות האי מילתא שיהושע כתב שמונה פסוקים בספר תורת אלוקים, לכותבו כאן. ומהיכתיב תורת האלה? הם שמונה פסוקים, והרי לא עסק כאן הכתוב כלל במיתת משה.

את דרכם. וללמדנו על בחינה מיוחדת זו אמרו חז"ל (דברים רבה יא, ד) - **מהו איש האלוקים, א"ר אבין מחציו ולמטה איש מחציו ולמעלה האלוקים**, אך מדרגה זו היא המעולה מן הכל, ולא מצאנוה אלא במשה רבינו, אשר ברוחב דעתו וגודל השגתו, היה בכוחו לאחוז בשני העולמות כאחד בלא פירוד, כי על אף היותו "איש אלוקים" בדרגה שאין למעלה הימנה, לא היה הדבר ממעט מכוחו האיתן בעולם המעשה והחומר, ומעלתו הגדולה לא מנעה מאתו את יכולת הנהגת העם, והבנת צרכיהם האנושיים.

ומתוך בחינה מיוחדת זו - מחציו ולמטה איש, מחציו ולמעלה האלוקים - אך היתה הסתלקותו של משה דומה למיתה, אולם לא כמות כל האדם, אלא כמיתת איש אלוקים, בפלא ובהעלם שלא כדרך הטבע, ואיש לא ידע את קבורתו לעולם.

***

יהושע בן נון מלא רוח חכמה וגו' וישמעו אליו בני ישראל ויעשו, כאשר צוה ה' את משה (לה, ט)

בגמרא - **תניא וימת שם משה עבד ה', אפשר משה (מת) [חי] וכתב וימת שם משה, אלא עד כאן כתב משה מכאן ואילך כתב יהושע דברי רבי יהודה, ואמרי לה רבי נחמיה, אמר לו רבי שמעון אפשר ס"ת חסר אות אחת, וכתוב לקוח את ספר התורה הזה, אלא עד כאן הקב"ה אומר ומשה אומר וכותב, מכאן ואילך הקב"ה אומר ומשה כותב בדמע, כמו שנאמר להלן, ויאמר להם ברוך, מפיו יקרא אלי את כל הדברים האלה ואני כותב על הספר בדיו (בבא בתרא טו).**

[בקושיית הגמרא נאמרו שני גירסאות אפשר משה מת או אפשר משה חי ושניהם אמת, כי התמיהה כאן היא ממנ"פ, דאם הוא מת היאך יכול לכתוב, ואם הוא חי היאך כתב דבר שעדיין לא אירע. והנה לפי המ"ד שיהושע כתב הרי התירוץ הוא שאכן היה מת, אלא שיהושע כתבו. ולפי המ"ד שמשם כתב מפי הקב"ה, הרי אף דכתיב וימת, עדיין היה חי].

וטעם הדבר שנוזקה התורה לקושי זה, כי מצד אחד כל דברי ימי משה צריכים להיות כתובים בתורה, כולל מיתתו. אולם מאידך התורה כולה צריכה להיות נכתבת על ידי משה, שהיא תורת משה. ולכן ס"ל לחד מ"ד שמשם כתבו מפי הקב"ה בדמע, כי כן מוכרח הדבר למרות שהוא דבר קשה שיכתוב על שם העתיד. אולם למ"ד שיהושע כתבו, צריך ביאור דאם כן לכאורה היה ראוי לכתוב מיתת משה בתחילת ספר יהושע. אכן הביאור בזה הוא שמה שיהושע כתבו הוא בתור נציגו

וכן דעת המ"ד שהכוונה לפרשת 'ערי מקלט' והיינו מה דכתיב שם בפרק כ' הלכות ערי מקלט, גם צריך ביאור רב, מה שייכותו לכאן בסוף הספר, ומה אתי לאשמועינן בזה.

ונראה בביאור הדבר, שהרי בפשטות פסוקים אלו באים, כאמור, לומר שכתב את דברי נבואתו והיינו 'ספר יהושע', ולכן מקומו כאן בסוף הספר שאחר סיים את כתיבתו כולו, צירף אותו לתורת אלוקים שיהיה גם הוא מכלל כתיבי הקודש.

והני תרי מ"ד באים להוסיף בדרשותיהם, כיצד היה ביטוי משמעותי לדבר זה, ובמה נחשב ספר זה מצורף לספר תורת אלוקים.

דהנה המ"ד דס"ל 'שמונה פסוקים' נראה כוונתו שהפסוק בא ללמדנו, שבעצם כל הדברים הכתובים בספר יהושע כבר כתובים בתמציתם בספר תורת אלוקים, והם כלולים ב'שמונה פסוקים' שבסיום התורה שבהם כתוב - 'ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו עליו, וישמענו אליו בני ישראל ויעשו, כאשר צוה ה' את משה'. שדבר זה אינו שייך לכאורה לתורת משה, ובמיוחד התוספת 'וישמעו אליו בני ישראל ויעשו'. והיינו שכבר כתוב כאן כל ההצלחה של יהושע שהנהיג את העם כמשה, ובני ישראל שמעו אליו, שזה הדבר הוא כל התוכן של ספר יהושע. ובהכללת כתוב זה בתורה עם שמונה הפסוקים, נמצא שכל תוכנו של ספר יהושע כתוב בספר תורת אלוקים.

וס"ל להאי מ"ד שבא הפסוק בסוף יהושע 'ויכתוב בספר תורת אלוקים' ללמדנו בדרשה שמה שיהושע צירף את ספרו לתורת האלוקים, הרי בעצם תוכן הספר ותמציתו כבר נמצא ממש בתורת אלוקים, והיינו 'שמונה פסוקים' שכתוב בהם 'ויהושע בן נון מלא רוח חכמה - וישמענו אליו בני ישראל וגו'. כל מעשה יהושע כבר כתוב בתורת אלוקים, ולכן כל הספר הוא בבחינה של תורת אלוקים, שכולו הוא רק הרחבה ופירוש של אותו פסוק, והטעם בזה הוא כי ענין שמונת הפסוקים הוא שאף שהתורה צריכה להיכתב על ידי משה, אך מאידך צריכה להיות התורה שלימה עם כל ענייניו של משה, ואם לא יכתב בה מיתתו של משה נמצאת התורה חסרה. ועבור זאת באים שמונה פסוקים אלו להשלים את כל מערכת חייו של משה כולל מיתתו. וכמו כן נכלל בזה תורף פרשת הנהגתו של יהושע, וכמו שנתבאר לעיל, שכל פעולותיו של יהושע הם השלמת ענייניו של משה, והיה הוא העומד במקומו והמבצע את תפקידו, ולכן

ראוי היה שכחלק מסיפור מיתתו של משה יהא כתוב כיצד נשלם כל תפקידו של משה ובוצע בשלימות על ידי יהושע.

וכמו כן המ"ד דס"ל דהא דכתיב 'ויכתוב - בספר תורת אלוקים' דרשינן דהיינו פרשת 'ערי מקלט', גם הוא מגמתו לבאר כיצד 'ספר יהושע' הוא חלק מספר תורת אלוקים.

והיינו מה דכתיב (יהושע כ, א) **וידבר ה' אל יהושע לאמר. דבר אל בני ישראל לאמר תנו לכם את ערי המקלט אשר דברתי אליכם ביד משה. לנוס שמה רוצח מכה נפש בשגגה בבלי דעת והיו לכם למקלט מגואל הדם. ובהמשך מפורט כל הלכות הנמלט לעיר מקלט.**

ואף אמנם שלא נאמרו באותה פרשה הלכות מחודשות, אלא הכל כבר נאמר בפרשת מסעי. אבל עצם הדבר שנאמרה ליהושע פרשה בצורה כפי שהיתה נאמרת למשה 'וידבר ה' אל יהושע לאמר', וגם עצם הדבר שניתנה ליהושע פרשה של הלכות מפי ה', שלא נמצא כן בשום נביא, וניתנה הפרשה להכתב בספר יהושע. הרי בזה בא לידי ביטוי צירופו של ספר זה לספר תורת האלוקים.

וזה מה דס"ל להאי מ"ד דהא דכתיב 'ויכתוב יהושע וגו' בספר תורת אלוקים', נדרש על פרשת ערי מקלט, שהוא המשך ומעניק לספר יהושע את השוואתו והקבלתו לספר תורת אלוקים. בזה שיש בו עצמו אופי של ספר תורת אלוקים, דהיינו פרשה של הלכות שה' דיבר ליהושע.

ונמצא שדרשת שני המ"ד עולים לדרך אחת, שפסוק זה ניתן לידרש בו כיצד ספר יהושע הוא מצורף לספר תורת אלוקים, לחד מ"ד ב'שמונה פסוקים' כלומר משום שתוכן ספר זה כבר כתוב בספר תורת אלוקים עצמו, וכל הספר הוא הרחבה של אותו פסוק. ולאידך מ"ד שספר זה עצמו הוא כתורת אלוקים, בכך שיש בו פרשה של הלכות 'וידבר ה' אל יהושע לאמר'. והבן כל זאת.

התודה והברכה לידידנו הכבדים מתומכי מכוננו
שנטלו חלק בהוצאות גיליון זה

ברכת מזל טוב לידידנו הנכבד, מחשובי אברכי קהילתנו
הרב **יהודה דייטש** שליט"א
לרגל הולדת הבן

ושמחת בכל הטוב אין טוב אלא תורה

בשורה טובה לקהל חברי קהילתנו וכלל תלמידי רבינו שמחים אנו לבשר לצמאים למימי תורתו של רבינו זצ"ל בכל אתר ואתר על צאתו לאור עולם של הספר השישי (!) במספר מאז ההסתלקות

**נרך נוסף בסידרת
'בן מלך - על התורה'
במדבר חלק ב'
הכולל את הפרשיות
קרה, חוקת, בלק, פינחס, מטות, מסעי**

גדוש ועשיר בביאורים נפלאים, ובידורים נרחבים בסוגיות יסודיות בהלכה ובעבודת ה' הקשורות לפרשיות אלו. הספר יוצא בימים אלו מתחת מכבש הדפוס

ובעז"ה עותקים ראשונים יופצו בבתי הכנסת בחג הסוכות לציבור המנויים הספר יחולק חינם ביום היארצייט של רבינו ט"ז מרחשוון תשפ"א וכמו כן יהיה ניתן להשיגו אצל נציגי המכון.

הכונו!

בברכת התורה
הנהלת מכון כתבי בן מלך

כמו כן ניתן להצטרף לקבלת עלון "אוצרות בן מלך" שיוצא לאור מידי שבוע בכתובת המייל: mechonbenmelech@gmail.com

בחסות

המעוניינים לתרום את הוצאות הגיליון לזיכוי הרבים,
נא לפנות ל- 054-8422488 או למייל mechonbenmelech@gmail.com